

Regional utvecklingsstrategi för Halland

– delaktighetsprocess
och yttrandehantering

Inledning

Att som projektledare läsa en färdig strategi efter en lång delaktighetsprocess är som att betrakta ett lapptäcke, i dess allra mest positiva bemärkelse. Sedan 2018 har tankar, kunskap och perspektiv kontinuerligt införlivats och sammanfogats i det som till slut blivit Hallands regionala utvecklingsstrategi för de kommande 15 åren. Nästan varenda mening och rubrik är skriven med utgångspunkt i ett dialoginspel, ett yttrande eller ett enkätsvar. Det har vänts och vridits på specifika ord och formuleringar om och om igen utefter att nya aktörer, grupper och individer kommit med ändringsförslag, frågor och kommentarer. De halländska rösterna har gjort avtryck i strategin, nu kvarstår för strategin att göra avtryck i den halländska framtiden.

Emilie Widarsson

*Projektledare för
Regional utvecklingsstrategi
för Halland 2035*

En delaktighetsprocess som inleddes redan 2018

Den formella delen av delaktighetsprocessen pågick under hösten 2020 i form av en öppen remissprocess där 50 olika organisationer, föreningar och skolor lämnade inspel. Delaktighetsprocessen för den regionala utvecklingsstrategin sträcker sig dock 2,5 år längre bak i tiden och inleddes i början av 2018 med att den politiska ledningen för de halländska kommunerna och dess motsvarighet inom Region Halland i dialog satte ramarna för vad RUS skulle åstadkomma och innehålla. Att ha fokus på hela Halland, ha med alla hållbarhetsdimensioner och ta hallänningens perspektiv var ledord som framkom då, likaså att framtagningsprocess och genomförande förmodligen är mer centralt än strategin i sig.

Under andra halvåret 2018 togs en analys av de halländska förutsättningarna fram i enlighet med förordningen om regional utveckling och denna analys låg sedan till grund för dialogerna på 2019 års Åstad Forum där 100 representanter för näringsliv, offentlig sektor och politik samlades för att under två dagar diskutera Halland som arbetsplats och livsplats år 2035. Att använda halländska styrkor såsom attraktionskraft och små avstånd och att synliggöra vikten av "tillsammansskap" och livslångt lärande var inspel som togs med från detta möte. Senare samma vår gjorde representanter från nationella och lokala arbetsmarknadsaktörer samma sak och skickade till exempel med värdet av lärande i olika former och av att Halland har potential i att öppna upp mer för samarbeten för omvärlden. Kommunernas politiska ledningar genomförde även de en dialog med analysen som grund och lyfte fram kompetensförsörjning, jämställdhet och folkhälsa som viktiga områden att ha med i RUS.

Parallellt med de externa dialogerna genomfördes interna dialoger med fackliga representanter samt förvaltningarnas högsta chefer. Här skickades bland annat digitaliseringens

möjligheter och utmaningar, vikten av att tydliggöra den demografiska utmaningen samt regionorganisationens roll som facilitator i den halländska samhällsutvecklingen med.

Dialogprocessen drar igång på allvar

Från och med hösten 2019 breddades och fördjupades sedan delaktighetsprocessen allt mer. Regionpensionärsrådet, folkhälso- rådet, och en bredd av representanter från idéburen sektor samtalade alla om RUS under hösten och skickade bland annat med vikten av inkludering, jämlikhet och helhets- syn. Socialdemokraterna inledde de parti- politiska dialogerna och ett halvår senare hade alla partierna som är representerade i Regionfullmäktige haft dialogmöten om RUS. Att de halländska framtidsutmaningarna handlar om områden som demografi, klimat- anpassning, omställning, kompetens och inkludering var alla överens om – även om synen på hur dessa utmaningar skulle mötas givetvis skiljde sig åt partierna emellan.

Under hösten 2019 öppnades en enkät på Region Hallands hemsida där invånare (bland annat genom artikel i Region Hallands tid- ning) ombads att svara på frågor om Hallands nuläge och utveckling. Cirka 80 personer svarade på denna enkät. Återkommande teman för vad som krävs för att röra oss mot visionen om den bästa livsplatsen var förbätt- rade möjligheter för pendling, trygghets- frågor, naturvärden och lyhördhet för invån- arnas behov och åsikter.

I början av 2020 användes även Hallands- panelen som verktyg för att få in en bredd av halländska röster. I Hallandspanelen deltar 1200 hallänningar mellan 18 och 70+, och 72% av dessa valde att svara på frågor om vad de ansåg krävdes för att Halland skulle kunna ses som en Bästa livsplats år 2035. Bland fritextsvaren var områdena sjukvård, infra- struktur och kommunikation, lag och ordning, utbildning samt miljö de mest förekommande.

Under hela den tidiga delen av delaktighets- processen kom det inspel om att det var svårt att tänka sig hur en RUS skulle se ut, vad inne- hållet skulle vara och inte vara. Därför togs under början av 2020 en ”RUS-skiss” fram utifrån analys och utkomsten av de dialog- erna som redan hade genomförts. I denna stod livsplatsen utifrån hallänningens pers- pektiv i centrum, vad skulle en bästa livsplats innebära genom livets olika faser år 2035 och vad skulle krävas för att förflytta det hall- ändska samhället dit? Agenda 2030 och dess övergripande princip om att ingen ska lämnas utanför användes som ramverk.

Med skissen som underlag genomfördes under våren sedan dialoger med ett stort antal aktörer; från kommuner, myndigheter, arbetsmarknadsaktörer, idéburen sektor, regionala råd etc. Allra viktigast sett ur ett framtidsperspektiv var kanske de dialoger som genomfördes med barn och unga – från förskoleålder upp till sista året på gymnasiet, och genom ungdomsorganisationer. Dialog- situationen försvårades dock av Covid-19 och en hel del tänkta dialoger fick ställas in eller flyttas fram till hösten. Parallellt med de externa dialogerna genomfördes en region- intern dialogprocess. Gemensamma teman från vårens dialoger, både interna och externa, var till exempel:

- **Hela Halland** - I två betydelser; var du än bor och vikten av att inte söndra
- **Halland och omvärlden** - Som potential, men även som nödvändighet – vi klarar inte den omvandling vi står inför själva
- **Sysselsättning som möjliggörare** - För samhällsutveckling liksom för individuell utveckling
- **Att ha det bra och samtidigt se föränd- ringsbehov** - Halland har en bra utgångs- position, men vi får inte bli självgoda på grund av det

- **Barnen som prioriterad grupp** - För att det finns en påverkbarhet, och för den långsiktiga utvecklingen
- **Nödvändigheten i inkludering** - Behovet av att byta tankesätt från acceptans till tillsammans

Remissprocessen

Under sommaren 2020 omvandlades RUS-skissen till en remissversion. De förändringar som gjordes utifrån vårens dialoger var till exempel att livet och platsen balanserades upp mer i vision och inriktningar, att de halländska styrkorna fick mer fokus, att behovet av samarbeten med omvärlden tydliggjordes, och att fem övergripande tillvägagångssätt för att uppnå en hållbar bästa livsplats tillkom.

Den 15 september skickades en remissversion av RUS ut till ett 40-tal olika aktörer, och lades samtidigt upp på hemsidan bastalivsp platsen2035.se. Remissprocessen var öppen, det vill säga att det var öppet för vem som helst att svara. På hemsidan och via olika nätverk informerades det även om att i det fall en organisation, skola etc ville delta i remissprocessen, men inte kände sig bekväm med att göra ett formellt yttrande så kunde inspelen istället ske i dialogformat. Ett tiotal sådana dialoger genomfördes, med till exempel politiska ungdomsförbund och skolor. Totalt kom 50 inspel in på remissprocessen, enligt följande:

- **Kommuner:** Alla de halländska kommunerna via respektive kommunstyrelse – samt nämnderna och Folkhälsorådet i Hylte
- **Regionala nämnder och Regionorganisationen:** Alla lokala nämnder, samt driftsnämnderna för Närsjukvård respektive Regionservice – samt ledningsgruppen ADH

- **Politiska partier:** Kristdemokraterna, Centerpartiet (inkl CUF och Centerkvinnorna), Miljöpartiet, Vänsterpartiet, Ung Vänster och Ungsvensarna
- **Myndigheter och verk:** Länsstyrelsen Halland, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Tillväxtverket och ESF-rådet
- **Regioner:** Region Skåne, Region Jönköping, Region Kronoberg samt Västra Götalandsregionen
- **Akademi:** Högskolan i Halmstad
- **Fackförbund:** LO-förbunden
- **Idéburna organisationer:** HÖK:ens medlemmar, samt Hallands bildningsförbund (HBF), Lokalt Ledd Utveckling Halland (LLUH), Hela Sverige ska leva Halland (HSSL), RF-Sisu, Föreningen Norden och Hushållningssällskapet
- **Kulturaktörer:** Teater Halland och Riksteatern
- **Barn och unga:** Elever från Andersbergsskolan, Nyhemsskolan, Munkagårdsgymnasiet, samt deltagare från Katrinebergs och Löftadalens folkhögskolor

De cirka 1200 deltagarna i Hallandspanelen fick en enkät baserad på en mycket förkortad version av remissversionen och fick med hjälp av skalor och fritextsvar ge sin syn på relevansen i styrkor, utmaningar samt arbetssätt. Cirka 60 % av deltagarna deltog i enkäten, svarsfrekvensen var högst bland de äldsta deltagarna.

Sammanfattning av inspel från yttranden och dialoger

I följebrevet till remissutgåvan av strategin uttrycktes det att den svarande organisationen kunde välja mellan att skriva fritt eller utgå ifrån tre frågeställningar som Region Halland särskilt önskade svar på:

- Hur ser du/ni på remissversionen som helhet?
- Hur ser du/ni på förslag till "Gemensamt ramverk för Bästa livplatsen"
- Hur ser du/ni på förslag till "Tillvägagångssätt för hållbar och handlingskraftig regional utveckling i Halland?"

Då flertalet av yttrandena inte fokuserade på dessa tre frågor baseras inte heller sammanfattningen på dem, utan utgår istället ifrån ett antal övergripande teman som framkom i yttranden, dialoger och enkätsvar.

Strategin är på rätt spår

Det stora flertalet av remissvaren bekräftar att RUS:ens riktning och innehåll är relevant och angeläget och många uttrycker även ett engagemang för att bidra till genomförandet. Bland Hallandspanelens respondenter anser 9 av 10 att de utmaningar som lyfts i remissutgåvan är viktiga för Hallands utveckling.

Styrkor som lyfts är till exempel att strategin är hållbarhetsintegrerad, att strategin är visionär och att avsnittet om Halland 2035 omfattar en bredd av områden, att det centrala strategiavsnittet lyfter både styrkor och utmaningar, samt att värdet av tillsammans för att genomföra strategin lyfts på ett tydligt sätt.

Tydliggör och konkretisera

Aktörer som Halmstad kommun, Falkenbergs kommun, Kungsbacka kommun, Varbergs kommun, ESF-rådet, Länsstyrelsen, Riksteatern, Högskolan i Halmstad, LLUH och Hushållningssällskapet pekar på olika former

av ottydlighet i RUS som behöver åtgärdas. Områden som berörs är till exempel rubriceringar, tydliggöranden kring hur de olika avsnitten hänger ihop, ett mer framåtriktat och konkret språk, samt en tydligare halländsk koppling i texterna. Även respondenterna i Hallandspanelen visade på förbättringspotential i dessa områden.

Tillväxtverket saknar en beskrivning om hur den regionala utvecklingsstrategin och regionens utveckling ska följas upp. Aktörer som Trafikverket, Halmstad kommun, Kungsbacka kommun, ESF-rådet, RF-Sisu, Lokal nämnd Varberg vill se tydligare prioriteringar, handlingsplaner, arbetssätt och "lösningfokus" för hur visionen om den Bästa livplatsen 2035 ska nås. Halmstad kommun och Riksteatern vill att RUS roll som regionalt strategiskt dokument tydliggörs via tydligare resonemang om dess kopplingar till andra strategier, planer och program.

Lokal nämnd Halmstad, Teater Halland och Folkhälsorådet i Hylte föreslår att nulägesituationen kopplad till Covid-19 hålls för sig själv för att tydliggöra och förenkla förståelsen, samt att stycket bör kompletteras med text om påverkan och lärdomar.

Balansera upp innehållet

Den obalans i strategin som tydligast framkom genom yttranden och dialoger var hållbarhetsdimensionen kopplat till klimat och miljö. Aktörer som Tillväxtverket, Länsstyrelsen, Halmstad kommun, Kungsbacka kommun, Lokal nämnd Varberg, HÖK:ens medlemmar och Folkhälsorådet i Hylte anser alla att utrymme och ambitionsnivån bör höjas. Vikten av en hög ambitionsnivå var även centrala delar i dialogerna med barn och unga, samt i enkätsvaren från Hallandspanelen. Aktörer som Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen och Trafikverket vill även se mer om utmaningarna kopplade till klimatanpassning och robusthet i RUS. Även frågan om biologisk mångfald samt resonemangen om

vattnets roll i samhällsutvecklingen och dess utmaningar bör enligt ett antal aktörer tydliggöras i RUS.

Aktörer som LLUH, Hyltes Folkhälsoråd, Vänsterpartiet, Ung Vänster och Hylte Kommun anser att det finns potential att synliggöra och tydliggöra att barn och ungas uppväxtvillkor och delaktighet är en långsiktig framgångsfaktor.

Aktörer som RF-Sisu, HBF, Hyltes Folkhälsoråd, HÖK:ens medlemmar, Länsstyrelsen, Lokal nämnd Halmstad, Andersbergsskolan, Centerpartiet, Funktionshindersrådet, Högskolan i Halmstad och Ungsvenskarna anser alla att olika aspekter av folkhälsa bör få större utrymme i RUS. Några av aktörerna anser även att RUS i dagsläget kopplar folkhälsan för tydligt till arbetslivet, snarare än ett gott liv som helhet.

Aktörer som Skogsstyrelsen, Teater Halland, Folkhälsorådet i Hylte, Föreningen Norden och HÖK:ens medlemmar har pekat på en obalans gällande utrymme och detaljnivå på hälso- och sjukvårdsfrågorna i RUS, jämfört med andra sakområden.

Synliggör ”verktyg” för samhällsutveckling

Ett återkommande tema i dialogerna med barn och unga har varit bostädernas roll i samhällsutvecklingen. Även andra aktörer såsom Länsstyrelsen, Funktionshinderrådet, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet efterlyser mer fokus på detta område i RUS. LLUH och Länsstyrelsen lyfter även vörnandet av jordbruksmark vid bostadsbyggande som en central fråga.

Flera aktörer, som till exempel Lokal nämnd Hylte, Hylte kommun, Varbergs kommun, Barn och Ungdomsnämnden i Hylte, LLUH, Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill att kollektivtrafikens roll för samhällsutvecklingen synliggörs i RUS. Området har också varit återkommande i dialogerna med barn och unga.

Ett stort antal aktörer, bland annat LLUH, Laholms kommun, Högskolan i Halmstad-deltagare på folkhögskolorna, Nyhems-skolans och Andersbergsskolans elever, ungdomsförbunden, LO-förbunden, Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Kungsbacka, Halmstad och Varbergs kommuner med flera anser att olika aspekter av kompetens, forskning, utbildning och arbetsmarknad bör få ett större utrymme i RUS.

Aktörer som Teater Halland, Riksteatern, HBF, RF-Sisu, HÖK:ens medlemmar, Länsstyrelsen, Halmstad kommun, Kungsbacka kommun och Miljöpartiet påpekar på olika sätt att kopplingen mellan RUS och Kulturstrategin är svag och att kulturens roll som drivkraft för samhällsutveckling inte synliggörs nog i RUS:en.

Aktörer som Hylte kommun, Folkhälsorådet i Hylte, HÖK:ens medlemmar, Länsstyrelsen, Lokal nämnd Kungsbacka, LLUH och Funktionshinderrådet önskar alla se tydliggöranden kring digitaliseringens roll för Hallands utveckling, samt tydliggörandet av att digitaliseringen inte är ”lösningen på allt”.

Förändringarna i slutversionen

Samtliga inspel sammanställdes utifrån de tre frågeställningarna alternativt vilken del i strategin som de berörde, och alla de inspel som handlade om en eller flera sakområden fördelades ut till sakkunniga för bedömning. Efter avstämning i regionstyrelsens arbetsutskott om vilka inspel och ändringsförslag som inkommit, och hur skribenterna och de sakkunniga föreslog att dessa inspel skulle hanteras, arbetades en slutlig version av den regionala utvecklingsstrategin fram. Nedan listas de större förändringar som har genomförts, dessa kompletteras av ett stort antal mindre justeringar och förtydliganden.

Ökat fokus på miljö- och klimatfrågor, på kultur, bildning och föreningsliv, på barn och ungas förutsättningar, samt på digitaliseringsens möjligheter och utmaningar

För en ökad balans hållbarhetsdimensionerna emellan, och för att synliggöra helheten i den halländska samhällsutvecklingen de kommande 15 åren har ett antal sakområden fått mer utrymme i strategin. För klimat- och miljöfrågornas del är även ambitionsnivån höjd.

Tydliggörande av folkhälsans roll för samhällsutvecklingen i ett helhetsperspektiv

Såväl avsnittet om Halland 2035 som strategiavsnittet har redigerats gällande både rubriker och innehåll för att tydliggöra att hälsa är ett perspektiv vi behöver ha med oss i all samhällsutveckling utifrån de folkhälsopolitiska målen. I detta arbete har även texterna kring folkhälsa respektive hälso- och sjukvård arbetats samman för en förbättrad helhet. Begreppen kopplade till folkhälsa har även setts över för att få en enhetlighet och enkelhet i språket.

Synliggörande av bostäders roll som verktyg för samhällsutveckling

Bostädernas och bostadsförsörjningens roll i Hallands fortsatta utveckling mot den bästa livsplatsen är nu synliggjord kopplat till såväl

Hallands styrkor som utmaningar. Formuleringarna har tagits fram i samråd med kommunerna och länsstyrelsen då det är hos dessa aktörer som den stora rådgivningen finns.

Arbeten med strukturering, rubricering och kondensering

För att förenkla läsning och förståelse av dokumentet i sin helhet har en relativt stor bearbetning skett av texterna. Struktureringen har bland annat skett via punktlister, förflyttning av texter samt förklarande inledningar på centrala textstycken. Rubriceringen har setts över för att hålla en tydligare röd tråd. Då en hel del nya texter har tillkommit har det även varit viktigt att kondensera för att inte strategin ska bli för omfattande. Texterna har även generellt setts över för att bli mer framåtriktade och konkreta.

Tillagt avsnitt om genomförande, uppföljning och utvärdering

Ett nytt avslutande avsnitt har tillkommit för att tydliggöra vägen vidare efter antagen strategi. Här synliggörs kopplingar till andra centrala strategier, planer och program, vad Region Halland har för möjligheter att stötta genomförandet, men även det gemensamma ansvaret för att skapa genomförandekraft. De övergripande formerna för uppföljning och utvärdering beskrivs även, och kommer att utvecklas i en egen plan som tas fram under våren 2021.

Föreslagna förändringar som inte genomförts

Flertalet av de inspel som inte har lett till förändringar har som gemensam nämnare att de är på en detaljerad nivå som inte har sin plats i RUS:en. I en del fall har de omvandlats till förtydliganden och förändringar på en mer övergripande nivå, i andra fall har de skickats vidare som inspel till andra strategier och sakområden – till exempel som inspel till den kommande tillväxtstrategin.

Flera aktörer, som till exempel de halländska kommunerna och Länsstyrelsen har velat se mer strategiska val och prioriteringar i RUS, och att RUS ska bli mer handlingsinriktad. RUS är en långsiktig och övergripande riktningvisare, strategiska val och prioriteringar kommer via genomförandestrategierna, och handlingsplaner är ett nästa steg i genomförandearbetet. Tydliggöranden kring genomförandet och kopplingen till andra strategier är dock med i det nyskrivna avslutande avsnittet.

Som tidigare nämnts gavs det i många yttranden och dialoger inspel kring att olika aspekter av kompetens, utbildning och arbetsmarknad bör få ett större utrymme i RUS. Bland de områden som lyfts finns vuxenutbildning, vikten av bra lärare i grundskolan, utmaningen i att unga lämnar Halland innan och efter högskoleutbildning, kompetensförsörjningen i äldreomsorgen, personalens villkor, faktorer som förenklar respektive försvårar etablering på arbetsmarknaden etc. Dessa områden är för detaljerade för RUS, men flera av dem kan vara relevanta för den kommande Tillväxtstrategin. Det har dock funnits en tydlig relevans i kärnan av många av inspelen och förändringar som har gjorts i slutversionen av RUS är till exempel tydliggörandet av värdet i tidiga insatser samt att kompetensflytten har synliggjorts som en utmaning.

Andra områden som mer har karaktären att tillhöra Tillväxtstrategin är till exempel utvecklingen av besöksnäringen, näringslivets roll och tillväxtpotential, vikten av att öppna upp samhället för nyanlända, samt destinationsperspektivet på Hallands utveckling och attraktivitet.

Kollektivtrafiken är ett annat område som flera aktörer velat se mer av i RUS. Kollektivtrafiken behandlas framförallt i Trafikförsörjningsprogrammet, men tydliggöranden kring vikten av hållbart resande och möjliggörande av detta har lagts in i RUS.

Vägen vidare

Precis som den regionala utvecklingsstrategin har byggts upp genom att sammanfoga olika röster och perspektiv behöver genomförandet präglas av samma sak.

Vi har genom arbetet lärt oss att en viktig ingrediens handlar om att ge människor tid till frågeställningarna – vi ser en tydlig skillnad i utkomsten när individer och organisationer fått gott om tid på sig, alternativt fått komma till tals flera gånger – det tar vi med oss framåt. Vi har även lärt oss att det är lättare sagt än gjort att få in perspektiv från de som står längst ifrån samhällsutvecklingen, men framtagandeprocessen har gett oss både nya och förstärkta nätverk inom kommuner, myndigheter och idéburen sektor som kommer att vara av stor vikt i det fortsatta arbetet. En viktig och glädjande erfarenhet från arbetet är att barn och unga både har starka och genomtänkta åsikter och insikter om vad ett hållbart Halland betyder och vad det kräver av oss. Covid-19 försvårade den planerade dialogprocessen, men vi har fått med oss mycket från de cirka 400 barn och unga som deltagit i olika slags samtal, och avser att fortsätta samarbetet med skolor, föreningar och ungdomsförbund för att fortsätta få med dessa röster i genomförandet.

En bästa livsplats är inte något beständigt, utan något som ständigt kräver lyhörd rörelse framåt. Precis som strategin har växt fram under tre års tid så kommer även genomförandet att behöva utvecklas och förändras utefter att vi testar, gör rätt, gör misstag, och tar nya tag. Det kommer att vara vägen som gör resan värd.